

**Gemeente
Haarlem**

Aanpak gevolgen van de coronacrisis

Mogelijkheden voor Haarlem

22 september 2020

Corona adviesteam

1. Inleiding

In 2020 brak wereldwijd een coronacrisis uit, met verstrekende gevolgen voor gezondheid, samenleving en economie. Die gevolgen waren en zijn er ook in Haarlem. In reactie op de coronacrisis heeft de raad bij de Voortgangsrapportage 2020 middelen vrijgemaakt om de eerste noden in de stad te lenigen. Het college heeft bij de raadsbehandeling van de Kaderbrief 2021 de toezegging gedaan bij de aankomende begroting nader in te gaan op de gevolgen van de coronacrisis. Dit doet het college met deze nota die gelijktijdig met de Programmabegroting 2021-2025 aan de raad wordt aangeboden.

De gemeente heeft al het nodige gedaan om de gevolgen van de coronacrisis te beperken. De gemeenteraad heeft in 2020 aanvullende middelen beschikbaar gesteld voor een pakket steunmaatregelen, waaronder een noodfonds. Ook zijn er maatregelen getroffen voor ondernemers zoals belastingmaatregelen en uitbreidingsmogelijkheden in de openbare ruimte. De dienstverlening aan de ondernemers en inwoners is ingericht op snelle ondersteuning.

Naast de maatregelen gericht op acute problemen, zet de gemeente in op andere maatregelen. Er zijn meerdere aanvragen gedaan voor subsidie uit de Impulsregeling woningbouwversnelling, waarvan de eerste inmiddels is toegekend. Subsidies die organisaties in de stad kunnen aanvragen op basis van Rijks- en Provinciale regelingen worden door de gemeente van cofinanciering voorzien. In de Programmabegroting 2021-2025 wordt het investeringsprogramma voortgezet en is binnen de afspraken over de netto schuldquote er ruimte voor € 54 miljoen aanvullende investeringen. Ook is een voorstel opgenomen deel te nemen in Invest-MRA. Met deze maatregelen stimuleert de gemeente de lokale economie. In hoofdstuk 4 wordt deze maatregelen vermeld en kort toegelicht.

Het college beseft dat de gevolgen voor de Haarlemse samenleving groot zijn. De gemeente kijkt naar wat er mogelijk is om de gevolgen van de coronacrisis op de langere termijn te beperken. Deze nota is een eerste aanzet daartoe, waarbij we gelijk een aantal kanttekeningen aangeven.

- Allereerst is onbekend hoe de coronacrisis zich verder ontwikkelt: komt er een tweede golf aan besmettingen gevolgd door beperkende maatregelen of komt er relatief snel een vaccin beschikbaar. Welke blijvende schade aan economieën is/komt er in termen van verlies aan bedrijven en consumenten- en investeerdersvertrouwen?
- Daarnaast is de directe invloed van de gemeente op de Haarlemse samenleving en de Haarlemse economie begrenst. En financiële vergoedingen of andere regelingen door andere overheden en de duur daarvan, bijvoorbeeld voor ondernemers of direct voor de gemeente, liggen ook nog niet vast.
- De coronacrisis laat zich niet begrenzen door lands- of gemeentegrenzen. Om de crisis te boven te komen zal dan ook samengewerkt worden met buurgemeenten, de metropoolregio, provincie en Rijk. Maar ook op het lokaal niveau heeft de gemeente voor het slagen van het herstel (mede) de samenwerking nodig met lokale partners, instellingen, initiatieven en sociale structuren.

In deze nota wordt gekeken naar kansen en mogelijkheden voor herstel voor de langere termijn en hoe deze het best benut kunnen worden. Daarvoor is een eerste inventarisatie gedaan van mogelijke effecten en in welke richting maatregelen getroffen zouden kunnen worden om nadelige effecten van de coronacrisis te beperken.

Voor deze inventarisatie en voor de verdere opzet van dit overzicht is deels gebruik gemaakt van een rapport van Platform 31 (P31) dat in opdracht van de G40 is geschreven (*De Coronacrisis en de*

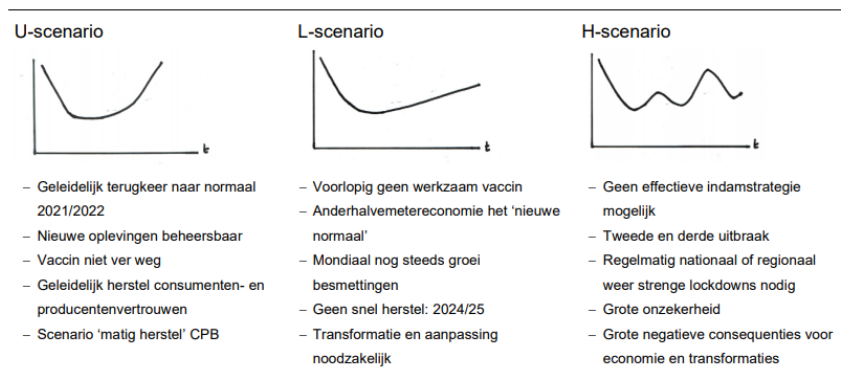
stad). Het rapport combineert scenariostudie, handelingsperspectieven en concrete maatregelen die getroffen kunnen worden om het herstel te bespoedigen.

Het college verwacht dat herstel langzaam zal gaan en gaat werken vanuit dat scenario. Op basis van deze nota wordt een agenda voor duurzaam herstel gemaakt rondom de economische- en sociale verbanden in Haarlem. In de nota staat een eerste overzicht van de richting van mogelijke maatregelen en hoe monitoring plaatsvindt. Ook wordt ingegaan op de financiën.

Deze nota geeft een eerste overzicht. Op basis van ontwikkelingen en kansen in de komende tijd wordt het overzicht aangepast en uitgewerkt in concrete maatregelen. De gemeenteraad wordt op de hoogte gehouden over c.q. wordt voorstellen voorgelegd voor concrete invulling.

2. Scenario Langzaam herstel en basisstructuur

Omdat het verloop van de crisis zeer onzeker is, is voor deze nota gebruik gemaakt van een drietal scenario's zoals geformuleerd door P31. De scenario's zijn gebaseerd op de duur en het verloop van de crisis. Onderstaand de verschillende scenario's gevisualiseerd met de belangrijkste kenmerken.

Met de kennis van nu acht het college het langzaam herstel-scenario (L-scenario) het meest waarschijnlijk. Het is het midden-scenario waarbij duur en verloop van de coronacrisis mee of tegen kunnen vallen. Op basis van dit scenario zijn de mogelijke maatregelen in beeld gebracht hoe Haarlem invulling kan geven aan een bijdrage aan herstel.

2.1 Langzaam herstel scenario

In dit scenario wordt voorlopig nog geen goed werkzaam vaccin gevonden en de anderhalvemeter-economie blijft langere tijd de standaard. Nederland is een open economie en brandhaarden elders in Europa en de wereld zijn nog lang niet voorbij en mondiaal blijft het aantal nieuwe dagelijkse gevallen hoog of zelfs stijgend. De mondiale economische crisis is dermate ingrijpend dat ook het economische herstel in de Nederlandse open economie lang duurt.

Inmiddels zijn er hoopvolle berichten over de ontwikkeling van vaccins, maar ook met een werkzaam vaccin blijft de impact groot.

In dit scenario worden door de lange duur van de crisis transformaties in gang gezet. Vele bedrijven verdwijnen en nieuwe bedrijven grijpen hun kans. Bedrijven zullen sterk inzetten op digitalisering als hiermee nieuwe producten en diensten geleverd kunnen worden of efficiency behaald kan worden. Per saldo zal het aantal bedrijven na afloop van de crisis geringer zijn. In de transformatie wordt digitaal leren en werken het nieuwe normaal. Het onderwijs, profit en non-profitorganisaties passen producten, dienstverlening en de manier van werken aan de nieuwe werkelijkheid aan. De vraagkant van de economie verandert (minder horeca en vliegen, meer lokale productie, van offshoring naar reshoring). Diverse sectoren worden kleiner en zullen ingrijpend moeten veranderen. De goede kanten van de langdurige crisis (minder CO2 en files, meer tijd voor elkaar, bewustwording van de cruciale rol van vitale beroepen en overheden) worden gekoesterd en deze wil men behouden. Op allerlei terreinen zet de aanpassing en transformatie door.

2.2 Basisstructuur

Ongeacht hoe de crisis zich ontwikkelt gaat het P31-rapport ervan uit dat steden ten alle tijden zullen proberen om de sociale, economische en maatschappelijke structuren van de lokale samenleving te beschermen. Deze basisstructuur waarborgt de leefkwaliteit in de stad doordat wettelijke taken worden uitgevoerd, continuïteit van zorg en vitale processen geboden wordt en culturele voorzieningen, sportvoorzieningen en de fysieke infrastructuur in stand worden gehouden. De vraag of dit perspectief vol gehouden kan worden is mede afhankelijk van de financiële middelen die lokaal voor handen zijn en de breedte van de basisstructuur zoals lokaal gedefinieerd.

In Haarlem heeft de gemeenteraad in het voorjaar middelen vrij gemaakt voor een noodfonds ter ondersteuning van specifieke sectoren. In het *Pakket steunmaatregelen, bijlage 3 Voortgangsrapportage 2020* staat:

‘Als gemeente willen we deze organisaties en instellingen, gelet op hun betekenis voor het sociaal maatschappelijk weefsel voor de stad Haarlem laten voortbestaan. Daarom ondersteunen we hen financieel om hun acute nood als gevolg van Covid 19 te ledigen. Daartoe stelt de gemeente een noodfonds in, primair gericht op organisaties en instellingen die bijdragen aan publieke beleidsdoelstellingen en waar de gemeente al een relatie mee heeft. Het betreffen organisaties en instellingen die deel uit maken van de basisinfrastructuur. Met deze organisaties en instellingen onderhoudt de gemeente een actieve en vaak ook financiële (subsidie-) relatie. Zij zijn essentieel voor het functioneren van de stad en dragen bij aan de publieke beleidsdoelstellingen van de gemeente.’

Met het instellen van het noodfonds heeft Haarlem ervoor gekozen om de cultuurinfrastructuur, sport, evenementen en welzijn/sociale basis te ondersteunen. Samengevat was dat het leidend principe van het noodfonds het beschermen van de basisstructuur, waarbij het bestaan van een subsidierelatie een belangrijke indicator was of een organisatie/instelling gerekend kan worden tot deze basisstructuur.

3. Geïntentariseerde effecten Haarlem

Op basis van het L-scenario L heeft het college inbeeld gebracht welke effecten van de crisis zich voordoen of zich voor kunnen gaan doen in Haarlem. Naast de hieronder genoemde effecten zijn er ook positieve effecten van de crisis. Omdat mensen veel thuiswerken hoeft er minder gereisd te worden dat geeft tijd voor bijvoorbeeld sociale activiteiten in de eigen buurt. Maar de crisis biedt ook kansen voor bepaalde soorten bedrijven, voor innovaties en digitalisering en zorgt voor meer aandacht voor gezondheid.

3.1 Economie en werk

Cultuur, horeca, detailhandel, evenementen en dienstverlening worden sterk geraakt

Haarlem kenmerkt zich door een historische binnenstad waarin cultuur, horeca en detailhandel sterk vertegenwoordigd zijn. Met de terugloop van toerisme en met de beperkingen in openingstijden en bezettingsgraad (anderhalve meter) worden juist deze sectoren hard door de crisis geraakt. Ook de evenementenbranche en zakelijke en verzorgende dienstverlening voelen de effecten van de crisis en de beperkende maatregelen. Naast de gevolgen in de afgelopen maanden en nu, worden er effecten op de langere termijn verwacht voor de toeristische sector omdat het enige tijd zal duren voor het toerisme weer meer de omvang heeft van voor de crisis.

ZZP'ers en MKB bedrijven hebben het moeilijk

Haarlem kent relatief veel zelfstandigen (ZZP'ers) en veel midden en kleine bedrijvigheid (MKB). Dit valt ook terug te zien in de aanvragen voor de Tozo regeling. Indien de crisis lang duurt is een verder beroep op ondersteuning van deze doelgroepen te verwachten. Een toename van het aantal faillissementen wordt verwacht.

Werkloosheid zal verder toenemen, jongeren sterk geraakt

De afgelopen maanden is de werkloosheid al toegenomen en voor de komende tijd wordt een verdere toename verwacht. Werknemers verliezen hun baan, maar ook starters op de arbeidsmarkt komen minder makkelijk aan een baan dan voor de crisis. Verwacht wordt dat met name jongeren (vaker flexwerkers) hierdoor hard worden geraakt. Sinds de uitbraak van corona is de instroom in de WW in maart en april onder jongeren toegenomen met ongeveer 70 procent. Jongeren kunnen vaak maar kort gebruik maken van de WW en vragen daarna bijstand aan.

Meer beroep inkomensondersteuning

Door het verlies van werkgelegenheid en toename van werkloosheid, wordt een toename van het aantal Haarlemmers dat een beroep op inkomensondersteuning doet (Participatiewet) verwacht. Meer toegekende bijstandsuitkeringen betekent direct een toename in HaarlemPashouders en daarmee toegang tot de minimavoorzieningen.

Meer mensen met schulden

Er wordt door de branchevereniging voor schuldhelpverlening (NVVK) een toename van het aantal schuldenaren verwacht van 30 procent, in het bijzonder bij kleine zelfstandigen en flexwerkers die met forse terugval in inkomen te maken hebben.

3.2 Sociaal maatschappelijk

Meer jeugd en gezinnen hebben het zwaar

De effecten van de coronacrisis zijn ook te zien op sociaal maatschappelijk gebied. Kinderen en jongeren in een kwetsbare thuissituatie hebben het extra zwaar. In een stressvolle periode, waarbij financiële zorgen kunnen meespelen, zoeken gezinnen naar een nieuwe balans. Voor kinderen en jongeren zijn veel voorzieningen zoals onderwijs, sport en vrijetijdsbesteding weer toegankelijk, al dan niet met beperkingen. Over het algemeen zijn de sociale netwerken tijdens de corona crisis beperkter zijn dan daarvoor.

Grotere verschillen in onderwijskansen

Het basis- en voortgezet onderwijs zijn druk bezig om de korte-termijn coroneffecten op de leerontwikkeling in kaart te brengen. Samen met de schoolbesturen wordt bekeken welke aanvullende interventies gedaan kunnen worden.

Studieachterstand

Met name bij de niet meer leerplichtige studenten (18 jaar en ouder) wordt meer studieachterstand en uitval verwacht, vanwege gebrek aan (goed) materiaal om thuis te kunnen studeren, gebrek aan ondersteuning thuis en gebrek aan motivatie. Daarnaast is het niet kunnen vervullen van een leerwerk- of stageperiode problematischer.

Meer eenzaamheid

De beperkingen van de afgelopen maanden hebben mensen gedwongen vaker thuis te zijn. Daarnaast leven veel (oudere) Haarlemmers langer in hun eigen huis. Een stijging in eenzaamheid ligt dan ook voor de hand.

Participatiemogelijkheden zijn beperkter

Het aanbod voor vrijwilligerswerk en participatiemogelijkheden in de stad is vanwege de corona beperkingen beperkt en mogelijk blijft dat op de middellange termijn ook het geval. Dit heeft te maken met het feit dat veel organisaties zoveel mogelijk vanuit huis werken. Kwetsbare groepen hebben soms ook een kwetsbare gezondheid waardoor de mogelijkheden tot participatie nog beperkter zijn in verband met gezondheidsrisico's.

Het afnemen van de werkgelegenheid en de toename van werkzoekenden uit diverse groepen heeft ook tot gevolg dat kwetsbaardere groepen met grotere afstand tot de arbeidsmarkt lastig werk vinden of behouden. Dit geldt met name voor mensen met een arbeidsbeperking, statushouders en laagopgeleiden die langdurig uit het arbeidsproces zijn.

Verhoging dak- en thuisloosheid

Een aantal jongeren kunnen door verlies aan inkomsten hun huur niet meer betalen, waardoor er een toename is aan dak- en thuisloze jongeren met schulden. De verwachting is dat het aantal economisch daklozen volwassenen stijgt vanwege dezelfde oorzaken. Daarnaast neemt de druk op de maatschappelijke opvangcapaciteit voor de OGGZ doelgroep sterk toe. Vanwege de RIVM-richtlijnen is het handhaven van de maximale capaciteit van de huidige voorzieningen nog noodzakelijker dan voorheen. Daarnaast verloopt de uitstroom moeizamer. Er zijn minder verhuisbewegingen in de stad waardoor minder door- en uitstroom in de gehele opvangketen minder is.

Korte termijneffect beperkt voor mensen met verstandelijke beperking

Er zijn geen signalen dat bij mensen met een verstandelijke beperking en/of ambulante begeleiding problemen ontstaan door veranderingen in de dagbesteding en bezoekenregelingen. Bij mensen met psychische problemen zijn er soms juist positieve effecten. Hierbij is het belangrijk om op te

merken dat dit niet voor iedereen geldt binnen deze doelgroepen. Onduidelijk is nog wat de langetermijneffecten voor deze groepen zijn.

Gezondheidseffecten

Stress en bijvoorbeeld zorgen over inkomen hebben vaak een negatief effect op de gezondheid. Naast psychosociale effecten heeft dit ook effect op de fysieke gezondheid, bijvoorbeeld door een ongezondere leefstijl. Daarnaast is als gevolg van de lockdown de zorgvraag bij huisartsen en ziekenhuis behoorlijk teruggelopen, het inlopen van deze zorgvraag en de gevolgen voor de gezondheid van uitgestelde zorg is dan ook een aandachtspunt.

3.3 Fysiek

Veranderingen in woonwensen

Door de coronacrisis zijn veel mensen thuis gaan werken en de verwachting is dat dit deels een permanent karakter zal hebben. Dat leidt tot veranderingen in woonwensen: meer ruimte binnenshuis, maar ook meer behoefte aan (openbare) buitenruimte, bijvoorbeeld voor ontmoeting. Het is ideaal als in woningen wonen en werken gescheiden kan worden. De bestaande tendens van kleinere woningen staat hier haaks op. Behoeft aan aangename werkruimtes in zomer en winter (koel en warm) vraagt om isolatie van met name de oude woningvoorraad.

Verschuivingen door thuiswerken

Doordat veel mensen thuiswerken en de verwachting dat dit deel permanent zal zijn, verschuiven andere zaken. Het huishoudelijk afval en het energiegebruik van huishoudens neemt toe en bij kantoren af. De behoefte aan kantoorruimte kan verschuiven naar behoefte aan ruimte waar ontmoeting centraal staat.

Veranderingen in mobiliteit

Er zijn veranderingen in mobiliteit, zoals minder woon-werkverkeer of meer spreiding, maar ook een verschuiving naar fiets en auto in plaats van het openbaar vervoer. Dit soort verschuivingen bieden mogelijk kansen voor transities en verduurzaming.

Woningbouw mogelijk onder druk

De woningbouw ambitie van Haarlem kan onder druk komen te staan. De verwachting is dat de grote vraag naar woningen zal blijven en of in voldoende tempo bijgebouwd kan worden is onzeker. Behalve financieringsproblemen kan een tekort aan personeel of materialen als gevolg van aanhoudende (internationale) beperkingen een negatief effect hebben op de realisatie van woningen. Kanttekening hierbij is dat er tijdens de vorige crisis onverwacht sprake was van een toevoeging van woningen door verbouw, optoppen en ombouw van kantoren.

Meer verschillen tussen buurten

De coronacrisis kan het verschil tussen goede en minder goede buurten vergroten. In de minder goede buurten is sprake van (sociale) kwetsbaarheid, meer mensen op een kleiner woonoppervlak en meer afhankelijkheid van ondersteuning. In vooroorlogse wijken met weinig eigen buitenruimte is de sociale binding groot. In naoorlogse flatwijken is dit minder het geval. In een onderzoek dat in opdracht van Pré wonen is uitgevoerd wordt geconstateerd dat in Haarlem de verschillen toenemen tussen corporatiebuurten en de rest van de stad als het gaat om het aandeel kwetsbare bewoners. Dit blijkt onder meer uit de scores voor overlast en veiligheid. De coronacrisis heeft waarschijnlijk een negatief effect op de sociale en economische positie van deze bewoners.

Met de corporaties zijn afspraken gemaakt over de aantallen en het proces van zorgvuldige plaatsing van woningzoekenden die vanuit de maatschappelijke opvang en Beschermd wonen naar een sociale huurwoning doorstromen. Dit verloopt moeizamer doordat er minder woningen vrij zijn gekomen tijdens de coronacrisis en omdat het met de corona-beperkingen bezichtiging en begeleiding moeilijker zijn.

Aantrekkelijkheid binnenstad

De aantrekkelijkheid van de Haarlemse binnenstad is gestoeld op het diverse aanbod van detailhandel, horeca, evenementen en cultuur. Ook in Haarlem bestaat het risico dat de binnenstad door leegstand uiteen kan vallen en het aaneengesloten winkelgebied verdwijnt, waarmee de kans op verloedering toeneemt. Dit tast de economische vitaliteit aan, maar ook de leefbaarheid van de totale binnenstad voor bewoners. Een goede, nieuwe balans tussen wonen, winkelen, werken en recreëren vergt de komende tijd aandacht.

4. Economische verbanden als handelingsperspectief

Met de kennis van nu over mogelijke effecten van de coronacrisis kiest de gemeente voor duurzame sociale- en economische verbanden als primaire richting voor mogelijke maatregelen. Een gezonde lokale en regionale economie is een belangrijke pijler van de Haarlemse samenleving. Het zorgt ervoor dat inwoners werk en dus inkomen hebben. De economie betreft alle sectoren, profit en non-profit. Dus ook zorg, welzijn, onderwijs, sport, recreatie, cultuur, politiek, maatschappelijke ondersteuning, wonen et cetera. Al deze sectoren samen zorgen ervoor dat Haarlem een vitale en leefbare stad blijft, vanuit economisch, sociaal-maatschappelijk en fysiek perspectief.

De invloed van de gemeente op de economie is beperkt. Zij kan enigszins lokaal stimuleren, met investeringen, door aan te sluiten bij initiatieven uit de stad en door gebruik te maken van (financiële) maatregelen van andere overheden. Invloed en slagkracht van de gemeente kan worden versterkt door samen te werken met de regio en (samen) te lobbyen. Ook kan de gemeente zorgen voor versnelling, bijvoorbeeld door de besluitvorming te verkorten.

4.1 Mogelijkheid tot versnellen transformatieopgaven

De eerste reactie op de coronacrisis van de zowel de Rijksoverheid als van Haarlem was het beschikbaar stellen van middelen om de eerste klappen op te vangen om met name het omvallen van bedrijven en ontslagen te voorkomen.

De coronacrisis kan ook een kans zijn transformaties waar de gemeente (mede) voor aan de lat staat te versnellen. Transformaties om de samenleving te verduurzamen (energietransitie, circulariteit et cetera) en de leefbaarheid te vergroten (meer groen, meer ruimte voor niet gemotoriseerd vervoer, duurzaam toerisme et cetera) kunnen worden versneld.

Voor het versnellen van de transformaties kunnen investeringen naar voren worden gehaald. Ook kan de gemeente de keuze maken de transformaties centraal te stellen in deze periode en zich actiever opstellen. Hierdoor verandert de verhouding tussen overheid, markt en maatschappij en wordt marktwerking minder als overwegend leidend principe gezien. Op beperkte schaal gebeurt dit al, zoals bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van het warmtenet in Meerwijk.

Als de gemeente haar eigen rol vergroot, kan zij bij de uitvoering hiervan het lokaal bedrijfsleven betrekken. Daarmee worden lokale uitdagingen zoals voldoende werkgelegenheid en het stimuleren van de economie gekoppeld aan een grotere rol voor de overheid op het lokaal niveau.

4.2 In gang gezet door Haarlem

De gemeente heeft al het nodige gedaan om de gevolgen van de coronacrisis te beperken en noodzakelijke ontwikkelingen te versnellen. De gemeenteraad heeft in 2020 aanvullende middelen beschikbaar gesteld voor een pakket steunmaatregelen, waaronder een noodfonds. Daarmee zijn maatregelen getroffen ter ondersteuning van de cultuurinfrastructuur, sport(instellingen), continuïteit van evenementen, sociaal-maatschappelijke infrastructuur en verbonden partijen. Ook zijn er maatregelen getroffen voor ondernemers zoals belastingmaatregelen en uitbreidingsmogelijkheden in de openbare ruimte. Een uitgebreide toelichting is opgenomen in de Bestuursrapportage 2020.

Het aanjagen van de sociaal- economische verbanden als onderdeel van het herstel is iets van de langere termijn. In de Programmabegroting 2021-2025 maatregelen zijn genomen of voorgesteld die bijdragen aan het beperken van de gevolgen van de coronacrisis op de langere termijn. Gegeven de mogelijkheden die de gemeente op dit moment heeft zet zij in op de volgende zaken om de lokale economie te stimuleren.

4.2.1 Subsidieaanvraag Impulsregeling woningbouwversnelling

Zoals aangegeven bij de Voortgangsrapportage 2020 zet de gemeente in op het benutten van impuls gelden die ter beschikking worden gesteld door het Rijk om een extra impuls te geven aan de woningbouwversnelling in de ontwikkelzones Oostpoort en Europaweg. De aanvraag Europaweg is toegekend en de aanvraag Oostpoort is nog in behandeling. Een aanvraag voor Zuidwest volgt nog. Het college zet hiermee langdurig in op het aantrekken van aanvullende financiële middelen voor Haarlem, om ook in de crisis de woningbouwambitie en urgente opgaven in de stad aan te pakken en hiermee de lokale economie te stimuleren.

4.2.2 Matchen regelingen

In lijn met de systematiek zoals gehanteerd bij het noodfonds zet het college in op het matchen van financiële ondersteuning zoals deze door bijvoorbeeld Rijks- en Provinciale regelingen wordt gevraagd. Via cofinanciering deelt Haarlem de lasten voor ondersteuning met andere overheden en hebben de Haarlemse uitgaven een groter effect. Daar waar er gebruik gemaakt kan worden van dergelijke regelingen heeft dit prioriteit van het college, zoals is gedaan bij de grote culturele instellingen in Haarlem die daardoor de maximale bijdrage hebben gekregen.

4.2.3 Voortzetten huidig investeringsprogramma

Ondanks de onzekere economische vooruitzichten en de oplopende druk om de gemeentelijke financiën beheersbaar te houden kiest het college ervoor om juist in deze tijd het huidig investeringsprogramma voort te zetten. Door als lokale overheid te blijven investeren in de stad wordt de lokale economie gestimuleerd. Binnen de afspraken over de netto schuldquote is er ruimte voor € 54 miljoen aanvullende investeringen. Een toelichting is opgenomen in de paragraaf Investeren van de Programmabegroting 2021-2025.

4.2.4 Invest-MRA

In de Programmabegroting 2021-2025 is een voorstel opgenomen deel te nemen aan Invest-MRA. Dit voornemen kan op steun rekenen van vertegenwoordigers vanuit het regionaal bedrijfsleven en kennisinstellingen. Waaronder de IKH, VNO NCW en de Amsterdam Economic Board. Invest-MRA heeft tot doel de investeringen in duurzame economische ontwikkeling aan te jagen, zoals energietransitie en transitie naar een circulaire economie. Deelname kan belangrijk zijn voor het realiseren van de eigen duurzame ambities van Haarlem. De bijdrage van Haarlem is € 5 tot € 6 miljoen. Dit bedrag hoeft niet ten laste te gaan van de begroting, maar kan (tegen een op dit moment lage rente) geleend worden. Daarmee is het een financieringsinstrument en geen begrotingsinstrument, met uitzondering van de rente. Alleen als het fonds kapitaalbehoefte heeft, wordt de deelnemers gevraagd een storting te doen – de inleg wordt dus ‘uitgesmeerd’ over meerdere jaren. Een uitgebreidere toelichting staat in de Programmabegroting 2021-2025.

5. Mogelijkheden

Naast de inzet zoals hiervoor genoemd heeft de inventarisatie geleid tot een overzicht aan mogelijkheden. De mogelijkheden om dit overzicht uit te werken tot concrete maatregelen moet worden gezien in het licht van de financiële mogelijkheden van de gemeente en partners en zijn daarmee een indicatief.

Twee onderwerpen zijn al verder uitgewerkt: Actieplan detailhandel en horeca en Regionale aanpak arbeidsmarkt en zijn apart opgenomen.

5.1 Economisch jaarplan

De uitwerking van deze nota wordt afgestemd met het Economisch jaarplan, waarin ook ingezet wordt om de gevolgen van de coronacrisis te beperken. Het plan voor 2021 is opgebouwd aan de hand van de vijf uitvoeringslijnen uit de economische visie: ruimte, talent, innovatie, ondernemerschap en profilering. Per onderdeel worden zo concreet mogelijk de resultaten benoemd en welke acties daarvoor samen met partners worden gedaan, rekening houdend met de impact van de coronacrisis. Voorbeelden zijn het versterken van het accounthouderschap bedrijven, uitvoeren Convenant Waarderpolder en versterken regionale samenwerking. Twee belangrijke elementen, het actieplan detailhandel en horeca en de regionale aanpak arbeidsmarkt zijn hieronder toegelicht.

5.2 Actieplan detailhandel en horeca

De gemeente maakt samen met de detailhandel- en horecaondernemers en vastgoedeigenaren een actieplan Detailhandel en Horeca. Het is doel is bij te dragen aan het herstel van de Haarlemse economie binnen de hoofdwinkelstructuur. In het actieplan worden ambities en concrete en realistische acties beschreven voor de korte- en middellange termijn per winkelgebied. De acties moeten ervoor zorgen dat Haarlem aantrekkelijke, vitale en toekomstbestendig winkelgebieden behoudt. Er zal onder andere worden ingezet op onder andere het terugdringen van de leegstand, ruimte bieden aan pop-up initiatieven in leegstaande panden, toevoegen van andere functies en compacter maken van het centrum door middel van transformatie.

5.3 Regionale aanpak arbeidsmarkt

De gevolgen van de coronacrisis voor de arbeidsmarkt hebben de al bestaande urgentie om te komen tot een samenhangende regionale aanpak en een slagvaardige publiek-private samenwerking vergroot. Oplossingen moeten toekomstbestendig zijn en anticiperen op economisch andere tijden. Het doel is door samenwerking tussen gemeenten, UWV, werkgevers, werknemers en onderwijs zo goed mogelijk in te spelen op de vraag van de regionale arbeidsmarkt en zoveel mogelijk werkzoekende in onze arbeidsmarkt te helpen aan passend en betaald werk. De kern van de regionale aanpak wordt gevormd door de regionale doe-agenda. In deze agenda zijn regionale en lokale acties opgenomen, die bijdragen aan de vier pijlers voor een duurzame en inclusieve arbeidsmarkt:

- Uitkering naar werk
- Opleiding naar werk

- Werk naar werk
- Werkgelegenheid (behoud, ontsluiten en nieuwe).

De regionale doe-agenda wordt begin november besproken met de raad.

5.4 Overzicht mogelijkheden

EFFECT en ONDERWERP	TOELICHTING
<i>-Cultuur, horeca, detailhandel, evenementen en dienstverlening</i> <i>-ZZP'ers en MKB</i> Tegemoetkomingen aan ondernemers	Gemeentelijke lasten zoals precariotarieven voor terrassen, biz-heffingen en reclamebelasting verlagen.
<i>-Cultuur, horeca, detailhandel, evenementen en dienstverlening</i> <i>-ZZP'ers en MKB</i> Hulp voor ondernemers	Ondersteuning (niet financieel) voor ondernemers met advies, netwerkversterking, kennisdeling, digitalisering, omschakeling naar kansrijke en nieuwe sectoren et cetera. Ondersteuning gericht op schulden en bepalen levensvatbaarheid onderneming. Vermindering en vereenvoudiging regels, opzetten scholingsfondsen, gemeente als 'launching customer', flexibele bestemmingen panden.
<i>-Cultuur, horeca, detailhandel, evenementen en dienstverlening</i> <i>-ZZP'ers en MKB</i> <i>-Aantrekkelijkheid binnenstad</i> Citymarketing	Integrale citymarketing om zowel bezoek aan als werkgelegenheid in Haarlem te bevorderen.
<i>-Cultuur, horeca, detailhandel, evenementen en dienstverlening</i> <i>-ZZP'ers en MKB</i> <i>-Aantrekkelijkheid binnenstad</i> Evenementen	Maatregelen om de continuïteit van grote evenementen te borgen. Nieuwe vormen faciliteren.
<i>-Werkloosheid zal verder toenemen, jongeren sterk geraakt</i> Sociaal Return on Investment	Maatregelen om lokale effect van SROI te versterken: bonus voor lokale kandidaten (in voorbereiding) en SROI opnemen bij verkoop en selectiebeleid van gemeentelijk bezit (in onderzoek)
<i>-Werkloosheid zal verder toenemen, jongeren sterk geraakt</i> Hulp voor werkzoekenden en ZZP'ers¹	Uitbreiding en intensiveren van: -de directe bemiddeling naar betaald werk voor werkzoekenden zonder afstand tot de arbeidsmarkt

¹ Deze maatregelen worden opgenomen in de regionale doe-agenda arbeidsmarkt zoals genoemd onder 5.3.

	-intensiveren jongerenaanpak; -re-integratieaanpak voor zelfstandigen (tozo 2 en tozo 3) naar ander betaald werk. -uitbreiding re-integratiemogelijkheden bij partners in verband met toestroom bijstand. Inspanningen om ZZP'ers zonder uitzicht op het voortzetten van het ZZP-schap te ondersteuning bij het toeleiden naar de arbeidsmarkt.
-Grotere verschillen in onderwijskansen -Studieachterstand Ontwikkelkansen voor kinderen en jeugd	Cofinanciering van interventies om leerachterstanden te verminderen.
-Meer mensen met schulden Schulden	De vroegsignalering van schulden uitbreiden naar alle wijken en de dienstverlening verruimen om mensen met schulden tijdig te kunnen ondersteunen, met speciaal aandacht voor jongeren; preventie huisuitzettingen.
-Meer beroep inkomensondersteuning -Meer mensen met schulden -Meer jeugd en gezinnen hebben het zwaar Minima	Verruiming minimabudget.
-Meer eenzaamheid -Participatiemogelijkheden zijn beperkter -Gezondheidseffecten Sociale cohesie	Extra inzet en vernieuwing (digitalisering) in de sociale basis.
-Korte termijn effect beperkt voor mensen met verstandelijke beperking -Gezondheidseffecten Kwetsbaren	Extra aandacht voor langere termijn gevolgen voor kwetsbaren (in beeld houden, psychische effecten, toename dakloosheid, toename gezondheidsverschillen).
-Veranderingen in woonwensen -Verschuivingen door thuiswerken -Veranderingen in mobiliteit -Woningbouw mogelijk onder druk -Meer verschillen tussen buurten Bouw woningen en voorzieningen	Versnellen van initiatieven en meer initiatieven mogelijk maken. Intensiveren investeringen in onderwijshuisvesting en verduurzaming. Opdrachtverlening aan Haarlemse bedrijven. Verkorten besluitvormingsprocedures.
-Veranderingen in mobiliteit Mobiliteit	Inzetten op een systeemsprong in mobiliteitssystemen door sleutelprojecten naar voren te trekken (SOR), meer aandacht voor de fiets en stedelijke distributie (waar onder pakketjes).

<i>-Veranderingen in woonwensen</i> <i>-Verschuivingen door thuiswerken</i> Wonen en werken	Nieuwe woon-werkmilieus, bij knooppunten of werk/ontmoetingsplekken. Meer verblijfs-/beweegruijnte op straat creëren.

6. Monitoring en samenwerking

6.1 Monitoring

Begin september is de Regionale Corona Impact Monitor, editie augustus 2020 verschenen. De monitor is als bijlage opgenomen. De gemeenten Beverwijk, Bloemendaal, Haarlem, Heemstede, Velsen en Zandvoort hebben regionale gevolgen van de coronacrisis in kaart gebracht. De cijfers gaan over diverse beleidsvelden, zoals de woningmarkt, de economie, het gebruik van de noodmaatregelen voor inkomensondersteuning en de sociaal maatschappelijke gevolgen. Deze monitor staat niet op zichzelf. Dit is de eerste meting van een serie van drie, waarmee de deelnemende zes gemeenten vinger aan de pols willen houden. De in dit rapport verzamelde data en analyse worden betrokken bij de uitwerking van deze nota. De volgende editie, waaraan Heemskerk ook meedoet, verschijnt in december.

6.2 Samenwerking

Haarlem is een netwerkorganisatie en maakt beleid samen met de partners van de gemeente. Juist in deze tijd is het van belang dat de sectoren waarvoor de gevolgen van de coronacrisis groot zijn meedenken over uitwerking, bijvoorbeeld de Centrum Management Groep Haarlem, Parkmanagement Waarderpolder en partners in de sociale basis.

Haarlem en de acht andere gemeenten in Kennemerland werken intensief met elkaar samen sinds de coronacrisis. Het gaat het met name om regionale vraagstukken met een sociaal-maatschappelijke en/of economische invalshoek. Waar het gaat om de crisissituatie en nafase gebeurt dat binnen de Veiligheidsregio Kennemerland, terwijl de bevolkingszorg is voorbehouden aan de eigen gemeente.

De gemeenten werken samen en stemmen af over thema's die de gemeentegrens overstijgen en spreken eventueel een uniforme aanpak af. Uitgangspunt is om dat wat lokaal kan ook lokaal te doen, en regionaal wat regionaal moet.

De komende periode wordt een samenwerkingsagenda opgesteld met daarin concrete thema's waarop de samenwerking meerwaarde heeft. Afhankelijk van het onderwerp worden dat ook andere overheden en private partijen bij betrokken. Mogelijke onderwerpen zijn arbeidsmarkt, financiën, cultuur, arbeidsmigranten et cetera.

In de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is afgesproken gemeenten te faciliteren met onderzoek, monitoring en kennisuitwisseling. De MRA kan ook goed benut worden voor lobby's richting het Rijk. Bij een aantal onderwerpen die ook in Haarlem spelen, zoals arbeidsmarkt, versnelling bouwprojecten en openbaar vervoer kan samenwerking in MRA efficiënt zijn. In MRA-verband kunnen ondernemers ook geholpen worden bij het vinden van nieuwe markten, kapitaal of talent, ook internationaal.

De ideeën over duurzaam economisch herstel binnen de MRA sluiten goed aan bij de Haarlemse koers. De MRA wil afspraken maken over een concrete en ambitieuze bijdrage aan verduurzaming (klimaat, energie, leefomgeving en circulaire economie), economisch herstel, de economie van de toekomst en waar mogelijk aan leefbaarheid en inclusiviteit. Haarlem zal hier aan meedoen en van kunnen profiteren.

7. Financiering van de maatregelen

De financiële kaders voor de komende jaren liggen vast in de Programmabegroting 2021-2025. Zoals eerder in deze nota vermeld draagt deze begroting bij aan het beperken van de gevolgen van de coronacrisis voor de Haarlemse samenleving.

Om meer te kunnen doen moet worden onderzocht van welke andere financieringsbronnen gebruik gemaakt kan worden, bijvoorbeeld van het Rijk, de provincie, de regio (Invest-MRA) of Europa. De beschikbaarheid van dergelijke middelen is nog constant in ontwikkeling.

Een andere mogelijkheid is bij de uitwerking van mogelijke maatregelen af te wegen of deze in plaats van andere inzet van de gemeente kunnen komen door prioriteiten te verleggen.

Medio september 2020 is bijvoorbeeld informatie bekend over de volgende regelingen.

- Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op 31 augustus bekend gemaakt dat er een aanvullend compensatiepakket coronacrisis medeoverheden is vastgesteld. Dit betreft vergoedingen voor gedeelde inkomsten en gemaakte kosten. Het is nog niet duidelijk of dit leidt tot financiële ruimte om mogelijke maatregelen uit deze nota uit te werken.
- De Provincie Noord-Holland heeft twee fondsen in het leven geroepen waarvan Haarlem mogelijk gebruik kan maken.
 - Een Provinciaal Noodfonds Sociale Infrastructuur van € 10 miljoen voor steun aan culturele instellingen en maatschappelijke organisaties zoals dorps- en buurthuizen en verenigingen.
 - Een Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds van € 100 miljoen om op een duurzame manier de economische en maatschappelijke effecten van de crisis zoveel mogelijk te verzachten.
- Het Rijk heeft een Nationaal Groeifonds van € 20 miljard ingesteld. De 1e tranche is alleen voor voorstellen die door het Rijk worden aangedragen, maar Haarlem kan het indienen van projecten in een volgende tranche verkennen. Gezien de noodzakelijke grootte van de projecten is samenwerking met MRA partners, universiteiten of scholen en/of bedrijfsleven aan te bevelen. Kansen liggen mogelijk in gebiedsontwikkelingen met economische functies (gezondheidscluster, campusvorming, C-district).
- De Europese Unie komt met verschillende fondsen en past bestaande fondsen aan voor de bestrijding van de gevolgen van de coronacrisis.

8. Uitvoering

Het wat en hoe van de uitwerking van de mogelijkheden die in deze nota zijn genoemd is sterk afhankelijk van de ontwikkelingen in de coronacrisis en van de financiële mogelijkheden van de gemeente, inclusief de mogelijkheid gebruik te maken van externe financiering. In de uitwerking wordt ook gekeken of er mogelijkheden zijn in de gemeentelijk organisatie om maatregelen zo effectief mogelijk te laten zijn.

Voor het einde van dit jaar zal aan de gemeenteraad een actualisatie / uitwerking van deze nota worden aangeboden.

Dit is een uitgave van gemeente Haarlem,
22 september 2020

Postbus 511
2003 PB Haarlem
Tel. 14 023

haarlem.nl